

Zdolność do mentalizacji u sprawców przestępstw seksualnych wobec dzieci

Słowa kluczowe: wykorzystanie seksualne dziecka, sprawcy przestępstw seksualnych, etiologia przestępczości seksualnej, zdolność do mentalizacji

Problem: Celem projektu badawczego było określenie, jaką rolę w mechanizmie wykorzystania seksualnego dziecka pełni zdolność i motywacja do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób. Dokonano porównania sprawców wykorzystania seksualnego dziecka z grupami kontrolnymi – sprawcami przestępstw przeciwko mieniu oraz mężczyznami niekaranymi – pod względem poziomu zdolności i motywacji do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób. Określono także kilka etapów działania tej zdolności, które w oparciu o założenia Zintegrowanej Teorii Przystępczości Seksualnej (Ward i Beech, 2006; 2008), zostały osadzone w szerszym kontekście etiologicznym sprawstwa przemocy seksualnej wobec dzieci. Sprawdzone w jaki sposób doświadczanie przemocy w dzieciństwie, styl przywiązania oraz złość wiążą się z występowaniem deficytów w zakresie zdolności i motywacji do mentalizacji. Zweryfikowano również, jak zdolność i motywacja do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób wiążą się z cechami popełnionych przestępstw seksualnych. W ostatnim kroku badań analizowano czy relacja między doświadczeniem przemocy w dzieciństwie, stylem przywiązania i złością, a cechami czynów jest zapośredniczona przez zdolność i motywację do mentalizacji.

Metoda: Zbadano 96 mężczyzn: 33 sprawców wykorzystania seksualnego dziecka, 30 sprawców przestępstw przeciwko mieniu oraz 33 mężczyzn niekaranych. Zdolność i motywację do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób badano przy użyciu kwestionariusza The Mentalization Scale MentS (Dimitrijewic, Dimitirijewic, Marjanovic, 2017; polska adaptacja: M. Jańczak, 2021). Do zebrania informacji o doświadczaniu przemocy w dzieciństwie wykorzystano Kwestionariusz Wykorzystania Seksualnego Dziecka CSA (Beisert, 2012) oraz Kwestionariusz Doświadczenia Przemocy Fizycznej i Emocjonalnej w Dzieciństwie CPaEA (Pilarczyk-Parchanowicz i Węglerska, 2020). Do pomiaru stylu przywiązania użyto Zrewidowanej Skali Doświadczeń w Bliskich Związkach DBZ-RS (Fraley i in., 2000; polska adaptacja: Lubiewska i in. 2016), a do pomiaru złości zastosowano Kwestionariusz STAXI-2 (Spielberger, 1999; polska adaptacja: Bąk, 2016). Dane o cechach czynu oraz dane demograficzne pochodziły z Akt Penitencjarnych. Czyny oceniano przy użyciu Skal Przemocy (Beisert, 2012).

Wyniki: Przeprowadzone badania nie wykazały różnic w zakresie zdolności i motywacji do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób pomiędzy grupą sprawców wykorzystania seksualnego dziecka, a sprawcami przestępstw przeciwko mieniu oraz mężczyznami niekaranymi. Zaobserwowano, iż sprawcy wykorzystania seksualnego częściej niż pozostali badani doświadczyli przemocy w okresie dzieciństwa, zwłaszcza przemocy seksualnej. Zaobserwowano, iż sprawcy przemocy seksualnej wobec dzieci, którzy w okresie dzieciństwa doświadczyli przemocy seksualnej mieli niższy poziom zdolności do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie, niż sprawcy przestępstw przeciwko mieniu, którzy w okresie dzieciństwa doświadczyli przemocy seksualnej. Wykazano, iż sprawcy wykorzystania seksualnego dziecka, którzy doświadczaali wyższego poziomu stresu w trakcie doświadczenia przemocy fizycznej i emocjonalnej w okresie dzieciństwa charakteryzowali się wyższą motywacją do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób. Uzyskano również wyniki wskazujące, iż wyższy poziom unikania w bliskich relacjach wiązał się z niższą zdolnością do mentalizacji aspektu emocjonalnego u innych osób oraz z niższą motywacją do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób. Natomiast sprawcy przemocy seksualnej wobec dziecka, którzy wykazali wyższy poziom ogólnej dyspozycji do reagowania stanem złości oraz wyższy poziom złości jako cechy temperamentalnej charakteryzowali się niższą zdolnością do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie. Zarówno zdolność do mentalizacji aspektu emocjonalnego u innych osób oraz motywacja do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób pozostawały w istotnym związku z takimi cechami czynu popełnionego przez sprawców jak: sposób ich działania oraz cechy ich ofiar. Uzyskane wyniki wskazały również, iż motywacja do mentalizacji aspektu emocjonalnego u siebie i u innych osób pełni rolę czynnika pośredniczącego pomiędzy doświadczeniem przemocy emocjonalnej i fizycznej w okresie dzieciństwa przez sprawcę a poziomem zastosowanej przez niego przemocy emocjonalnej i fizycznej w trakcie wykorzystania seksualnego dziecka. Uzyskane wyniki nie wykazały, by powyższe zależności dotyczyły przemocy seksualnej.

Wnioski: Wyniki przeprowadzonych badań nie wykazały, by sprawcy wykorzystania seksualnego dziecka różnili się w zakresie zdolności i motywacji do mentalizacji od innych przestępców czy mężczyzn niekaranych. Nie jest to spójne z wynikami uzyskanymi przez Sklyarov (2019), które wskazywały na istnienie w grupie tych sprawców tendencji do nieadekwatnego rozpoznawania stanów mentalnych u siebie i innych osób. Uzyskane w powyższym badaniu wyniki potwierdzają natomiast, iż zdolność i motywacja do mentalizacji są czynnikami, które pełnią istotną rolę w mechanizmie sprawstwa wykorzystania seksualnego dziecka – w zakresie sposobu wyboru ofiary oraz sposobu działania sprawcy. W związku z powyższym istotnym jest uwzględnianie zdolności do mentalizacji, zarówno w dalszych badaniach, jak i w ramach oddziaływań terapeutycznych wobec grupy sprawców wykorzystania seksualnego dziecka.